

7. અલ્લક દલ્લક

બાલમુકુન્દ દવે

આ ઊર્મિગીતમાં રાસલીલાનો પ્રસંગ વણી લેવાયો છે. બાળકોને ગાવું ગમે એવું આ કાવ્ય છે. એમાં પ્રાસ, ઢાળ તેમજ શબ્દ નોંધપાત્ર છે.

અલ્લક દલ્લક, ઝાંઝર, ઝલ્લક,
રઢિયાળો જમનાનો મલ્લક,
એથી સુંદર રાધાગોરી,
મુખડું ઝળકે ઝલ્લક ઝલ્લક !

આભે પૂનમ ચાંદ ઊગ્યો છે,
રાસ ચગ્યો છે છમ્મક છમ્મક!
ગોપી ભેળો કાન ઘૂસ્યો છે,
ઢોલક વાગે ઢમ્મક ઢમ્મક !

રાધિકાનો હાર તૂટે છે,
મોતી ચળકે ચલ્લક ચલ્લક !
બધાં જડ્યાં પણ એક ખૂટે છે,
રુએ રાધિકા છલ્લક છલ્લક !

લીધું હોય તો આલને, કાના !
મોતી મારું ચલ્લક ચલ્લક !
તારાં ચરિતર છે ક્યાં છાનાં ?
જાણે આખો મલ્લક મલ્લક !

કાને ત્યાંથી દોટ મૂકી છે,
રીસ ચડી ગોપીજનવલ્લભ.
કદંબછાયા ખૂબ ઝૂકી છે,
બંસી છેડે અલ્લપ ઝલ્લપ !

રાધા દોડે ચિત્ત અધીરે,
રાસ રચ્યો છે અલ્લક દલ્લક
સૂર વણાયે ધીરે ધીરે,
ઉર તણાયે પલ્લક પલ્લક !

અલ્લક દલ્લક ઝાંઝર ઝલ્લક,
રઢિયાળો જમનાનો મલ્લક,
એથી સુંદર રાધાગોરી,
મુખડું ઝળકે ઝલ્લક ઝલ્લક !

શબ્દસમજૂતી

ઝાંઝર પગે પહેરવાનું એક ઘરેણું રઢિયાળો આંખ ઠારે તેવો, સુંદર, મનમોહક જમના યમુના મલ્લક મુલક, પ્રદેશ ઝળકે ચમકે ઝલ્લક ઝલ્લક ઝળક ઝળક ચગ્યો છે ખૂબ ઝડપથી ગોળ ગોળ ફરી રહ્યા છે, સરસ રીતે ખેલાઈ રહ્યો છે ઢોલક ઢોલ આલને આપને કાનો કનૈયો, બાળકૃષ્ણ ચરિતર ચરિત્ર ગોપીજનવલ્લભ ગોપીઓના વહાલા કૃષ્ણ કદંબ એક વૃક્ષનું નામ બંસી વાંસળી અલ્લપ ઝલ્લપ અલપ ઝલપ, દૂરથી આછેરું સંભળાય તે રીતે

રૂઢિપ્રયોગ

ઉર તણાવું - દિલ ખેંચાવું

ભાષાસજ્જતા

• જોડાક્ષરવાળા શબ્દો વાંચો :

અલ્લક, દલ્લક, ઝલ્લક, મલ્લક, છમ્મક, ઢમ્મક વગેરે જેવા શબ્દોમાં એકસરખા બે મૂળાક્ષરો છે. સદંડી મૂળાક્ષરો એટલે દંડવાળા મૂળાક્ષરો. જેવા કે ખ, મ, લ, ય, સ, વ વગેરે. અહીં ગીતને શબ્દોના પ્રાસને કારણે લય મળ્યો છે.

સમાનાર્થી કહેવતો

ઉદાહરણ :

કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય.

અધૂરો ઘડો છલકાય

દાઝ્યા ઉપર ડામ

ગાજ્યા મેઘ વરસે નહિ

ઝાઝા હાથ રળિયામણા

સ્વાધ્યાય

1. નીચેના દરેક પ્રશ્નોનો જવાબ એક-એક વાક્યમાં લખો :

- (1) રાધા કોના કરતાં સુંદર છે ?
- (2) રાસ ક્યારે રચાયો છે ?
- (3) રાસમાં કોણ કોણ રમે છે ?
- (4) શ્રીકૃષ્ણ ક્યાં બેસીને બંસી વગાડે છે ?
- (5) રાધિકા કોની પાસે શું માગે છે ?

2. નીચેની કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરો :

રાધિકાનો
.....
..... છલ્લક છલ્લક

3. રાસ-ગરબા અંગેનો તમારો અનુભવ લખો.

4. જોડાક્ષરવાળા શબ્દો કાવ્યમાંથી શોધીને લખો.

ઉદાહરણ : ઝલ્લક ઝલ્લક

(1) _____	(2) _____	(3) _____
(4) _____	(5) _____	(6) _____

5. નીચે આપેલા શબ્દોને તમારી બોલીમાં લખો :

(1) બધાં _____	(4) મૂક્યું _____
(2) ચાલ્યો _____	(5) આખું _____
(3) કહ્યું _____	(6) શાળા _____

6. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો :

રાસલીલા, મુખડું, આભ, રાધાગોરી, રઢિયાળો, રાસ

(1) _____

(2) _____

(3) _____

(4) _____

(5) _____

(6) _____

પ્રવૃત્તિ

- પુસ્તકાલયમાંથી કૃષ્ણગીતો મેળવીને તેનો હસ્તલિખિત અંક તૈયાર કરો.
- આ ગીત અભિનય સાથે પ્રાર્થનાસભામાં રજૂ કરો.

